

סדר נזיקין | מסכת בבא בתרא קי"ט-קכ"ה
פרשת במדבר | כ"ה באייר- ב' בסיון (21-27 למאי)

דף קי"ט: פרוש הרשב"ם וגלות מצרים

בכרית בין הבתרים אמר הקב"ה לאברהם אבינו (בראשית ט"ו): "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה", כשהכונה היא נשמה! ושתעבדו בארץ מצרים.

הרשב"ם מסביר שבאמת בני ישראל היו במצרים רק 210 שנים, ומה שנאמר לאברהם אבינו "ארבע מאות" הכונה שמלידת יצחק, זרעו של אברהם, יעברו 400 שנים עד יציאת מצרים.

מיד כשבני ישראל ירדו למצרים נולדה יוכבד בת לוי. כשהיתה יוכבד בת מאה ושלשים נעשה לה נס והיא ילדה את משה רבנו, וכשמשה רבנו היה בן שמונים שנה יצאו בני ישראל ממצרים - הרי לנו שבני ישראל שהו במצרים 210 שנים.

מיהו הרשב"ם? הרשב"ם הוא רבי שמואל בר רבי מאיר. שם אמו היה יוכבד והיא היתה בתו של רש"י. על רוב מסכת בבא בתרא לא מצוי בדיניו פרוש רש"י ובמקומו נדפס בגמרות פרוש הרשב"ם.

דף ק"כ: שחוטי חוץ

אחרי שהוקם המשכן נצטוו משה רבנו לומר לעם ישראל כי **מעתה אסור להקריב קרבן מחוץ למשכן.**

קיימים שני איסורים:

א. אסור לשחוט מחוץ למשכן בהמה שהוקדשה לקרבן.

ב. אסור להקטיר (לשרוף) מחוץ למשכן אברים של בהמה שהוקדשה לקרבן.

על טעם האיסור נאמר בספר החינוך (מצוה קפ"ו): "לפי שהנשם ברוח הוא קבע מקום לישראל להביא שם קרבנותם ולהקין שם לבבם אליו, ומתוך קביעות המקום והגדלתו ויראתו אל לב בני אדם נפשם מתפצלת שם לטוב, והלכבות מתרפכים ונכנעים לקבל שם מלכות שמים שלמה, על כן מנענו השם מעשות מעשה הקרבנות רק במקום ההוא כדי שתהא כפרה שלמה לנו".

כדף זה לומדים כי **איסור זה קיים לדורות, כלומר לאו דוקא לדור המדבר אלא גם כל הדורות אינם רשאים להקריב קרבנות מחוץ לבית המקדש.**

מן התלמוד

סדר נזיקין,

מסכת בבא בתרא, דף קי"ט

"היא גופא מסתפקא ליה, דכתיב: 'ונתתי אתה לך מורשה אני ה' - ירושה היא לך מאבותיכם, או דלמא שמוזישין ואינן יורשינן?'"

מסתפקא - מסופק
דלמא - שמא

א

הסבר: למשה רבנו היה ספק האם כשכתוב "ונתתי אתה לך מורשה" הכוונה היא שבני ישראל יורשים את הארץ מאבותיהם שיצאו ממצרים, או שהם מורשים את הארץ לבניהם אך אינם יורשים אותה בעצמם מכיוון שימותו במדבר.

על המפה

שכונת מורשה (מוסררה)

שכונת מוסררה, או בשמה העברי "מורשה", היא שכונה בירושלים שהוקמה על ידי ערבים בני המעמד העליון בסוף המאה ה-19, ועד הקמת המדינה נחשבה לשכונת יוקרה ערבית. במלחמת העצמאות ברחו ממנה תושביה, והיא נותרה מפוצלת בין שני צדי "הקו העירוני" שהיווה את גבול ישראל-ירדן בגזרת ירושלים. הממשלה אכלסה את הבתים הנטושים בעולים חדשים ממדינות צפון אפריקה, שהיו חשופים לירי צלפים ואיומים מהצד הירדני, עד מלחמת ששת הימים, ונחשבה לשכונה ענייה. כיום גרים בשכונת מוסררה כ-2,500 תושבים, והיא נחשבת לאחת משכונותיה היפות של ירושלים. בין היתר נמצאים בה **מוזיאון אסירי המחתרות**, בית ספר "מעלה" לקולנוע, ובתי ספר נוספים לאומנות.

שכונת מוסררה בשנות ה-30 (Wikipedia)

דף קכ"א: הטוב והמיטיב

עשרות שנים לאחר תקופת החורבן מרדו היהודים ברומאים. מרד זה מפורסם כ"**מרד בר כוכבא**", על שם שמעון בר כוכבא שהנהיג את המרד. בתחילה נחל המרד הצלחה ויהודים שבו לשלוט במשך שנים אחדות באזורים נרחבים בארץ ישראל, אבל מאוחר יותר נכשל המרד ויהודים רבים נהרגו.

שמעון בר כוכבא חשב שאם תוקם עיר מכצר נוספת לירושלים הדבר יחזק את מגני הארץ ולפיכך החליט להפוך את העיר ביתר, לשכנה סמוך לירושלים באזור בית לחם, לעיר מכצר. **לאחר כישולן המרד נהרגו רבבות תושבי ביתר, והרומאים ברשעותם סרבו לאפשר לקבור את ההרוגים והם היו מוטלים בשדות שנים רבות.** רק לאחר תקופה ארוכה הצליחו חז"ל לשחד את השלטון הרומאי שיאפשר את קבורתם. **חז"ל מספרים כי נעשה נס להרוגים ובכל התקופה גופותיהם אפילו לא הסריחו.**

לאחר שהתאפשרה קבורת הרוגי ביתר **תיקנו חז"ל את הברכה הרביעית בברכת המזון: "הטוב והמיטיב", "הטוב" על כך על כך שלא הסריחו הגופות, "והמיטיב" על כך שניתנו ההרוגים לקבורה.**

דף קכ"ב: חלוקת הארץ

בדף זה מתאר התלמוד כיצד הוחלט איזה חלק יקבל כל שבט בחלוקת הארץ. בתורה נאמר (במדבר כ"ו): **"אך בגורל יחלק את הארץ לשמות מטות אבתם ינחלו. על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט".**

כך התנהלה חלוקת הארץ לשבטים: נטלו קלפי ובה הניחו פתקים ורשמו עליהם את חלקי ארץ ישראל, נטלו קלפי נוספת ובה הניחו פתקים עם שמות השבטים, וככל פעם הוציאו שני פתקים - אחד מכל קלפי, והשבט ששמו עלה בגורל זכה בחלק שהיה ראשון בפתק השני.

במעמד עריכת הגורל עמד אלעזר הכהן לבוש בגדי כהונה ובאמצעות האורים ותומים התנבא בכל פעם מה יעלה בגורל, וכך היה אומר: **"זבולן עולה - תחום עכו עולה עמו", ומיד אחר כך נעדר הגורל הראשון ועלה בגורל שבט זבולן ותחומו באזור עכו, וכך בכל שבט ושבט.**

דף קכ"ג: מתנות כהונה

אחת ממתנות כהונה היא "זרוע, לחיים וקבה". התורה מצוה לכל שוחט כהמה לתת לכהנים את הזרוע - חלק מהרגל הימנית של הכהמה, ואת הלחיים של הכהמה ואת הקבה.

יש מתנות כהונה שיש בהן קדושה, למשל תרומה היא קדושה

★ | מן ההיסטוריה

הקמת מוזיאון אסירי המחתרות

מוזיאון אסירי המחתרות נמצא בשכונת מוסררה בירושלים, בבניין ששימש כבית סוהר בו היו עצורים לוחמי המחתרות בידי הבריטים. המבנה הוקם בשנות ה-60 של המאה ה-19 כאכסניה לצליינים נוצרים. בעקבות מלחמת העולם הראשונה הפסיקו להגיע צליינים למקום, והבריטים הפכו את המבנה לבית סוהר. לאחר הקמת המדינה שימש המבנה לצרכים אזרחיים שונים. בשנות ה-70 וה-80 שכן במבנה אתר הנצחה לאסירי אצ"ל ולח"י, שנקרא "היכל הגבורה". בשנת תשנ"א (1991) עבר המבנה לידי משרד הביטחון, ששיפץ את המבנה הישן, שחזר את בית הסוהר והפך אותו למוזיאון אסירי המחתרות. המוזיאון מספר את סיפורם של לוחמי המרי העברי, וכן של אותם אסירים יהודים שהוצאו להורג בארצות אחרות. שחזור בית הסוהר ממחיש את המציאות ותנאי החיים של האסירים.

חדר אסירים פשוטים (תמר הירדני, Wikipedia)

תלמוד ישראלי

הדף היומי לילדים

👤 | מתולדותיו

ברכה פולד

(תרפ"ז-תש"ו, 1927-1946)

ברכה פולד ז"ל, שהייתה לוחמת ומפקדת בפלמ"ח, נולדה בגרמניה ובעקבות עליית הנאצים לשלטון נסעה ללונדון ומשם עלתה לארץ, הצטרפה לפלמ"ח והייתה בין הנשים היחידות שעברו קורס מ"כים. במהלך ליל יוגייט, שבו ניסה הפלמ"ח לשבש את פעילות הבריטים ולהוריד את מעפילי הספינה "אורד יוגייט" בתל אביב, נהרגה ברכה מאש הצבא הבריטי. מותה הפך לסמל במאבק נגד שלטון המנדט, ועל שמה נקראו אוניית מעפילים, רחוב בתל אביב ושכונה בקריית אונו. חברה של ברכה, גדעון (ג'וני) פלאי, היה אסור באותו זמן בבית הסוהר בירושלים, ומותה נודע לו דרך גזיר עיתון שמצא בעודו עובד במטבח היהודי שם. פלאי עצמו נהרג שנתיים אחר כך במהלך מלחמת העצמאות.

המונחה

עטת כותנת ופאנץ

יזכר

יזכר עם ישראל את בתו ברכה פולד, האמיצה והמהירה שנפלה ע"י מדינות ההעפלה וההצלה בידי משרתי הספר"ח הלבן.
היא נפלה בשליחות העם ובשביל העם. דמותה תהיה נס וסמל לכל חברי השורה המתכבד סביב ומפעל חייה.
המערך היהודי, הנשוא את עמו ענין שובם לא יעז ולא ילאה, ההעפלה תמשיך ותגבר עד אם תוכר הזכות של כל יהודי לעלות למולדתו.

כרז ההגנה לזכר ברכה פולד - 25 במרץ 1947
(Wikipedia, ספר תולדות ההגנה)

דף קכ"ד: תולדות חייו של רב

חברו של האמורא שמואל נקרא "רב".

שמו של רב היה "אבא" והוא היה מיוחס עד משפחתו של דוד המלך. בתלמוד מסופר שרב היה אדם גבוה ביותר ולכן היו פאלה שכינעוהו "אבא אריקא" - אבא הארוך, הגבוה.

כשרב היה נער, הוא עלה לארץ ישראל עם דודו רבי חייה, והוא עוד צעק לתלמוד תורה בישיבתו של רבי יהודה הנשיא מסדר המשנה והיה מחשבי תלמידיו.

על אותם ימים סיפר רבי יוחנן: "רבי יהודה הנשיא ישב לפני התלמידים, ורב ישב בשורה הראשונה של התלמידים והיה מדבר עם רבי יהודה הנשיא בדברי תורה עמוקים שלא הצלחתי להבין".

אחרי שנים חזר רב לבבל והקים בה את ישיבת סורא. בישיבה הזו היו על פי התלמוד במסכת כתובות, יותר מאלף ומאתים תלמידים. ישיבת סורא התקיימה כשמונה מאות שנים, עד סוף תקופת הגאונים.

דף קכ"ה: ראוי ומוחזק

הסוגיות הנלמדות בדינים אלה עוסקות בעיקר בדיני ירושה.

על פי דין תורה בכור נוטל פי שנים מיתר אחיו בירושת אביו, למשל, אם יש ארבעה אחים, מחלקים את הירושה לחמש, הבכור נוטל שני חלקים ויתר האחים חלק אחד.

האם תיתכן אפשרות שבכור לא יטול פי שנים בירושת אביו?

התשובה היא שיש אפשרות כזו: נאמר בתורה בספר דברים כ"א: "כי את הבכר... יפיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו" - מכאן למדו כי בנכסים שבדי האב בשעת מיתתו נוטל הבכור פי שנים אבל לא בנכסים שהגיעו ליד האב לאחר מותו.

איך יתכן שגיעו נכסים לאב לאחר מותו? אחת האפשרויות לכך היא שאדם היה חייב לאב כסף, ולאחר מות האב הוא פורע את החוב ליורשים. בכסף זה אין הבכור נוטל פי שנים. נכסים שבדי האב בעת מותו מכונים בתלמוד "מוחזק", שהאב מוחזק בהם, ונכסים שמגיעים אחר כך מכונים "ראוי", שהם ראויים לבוא לידו.

שאלת השבוע

התשובה לשאלה נמצאת בעלון זה

- א. אילו נכסים מכונים בתלמוד "מוחזק", ואילו נכסים מכונים "ראוי"?**
ב. "אך בגורל יחלק את הארץ" - כיצד התבצעה חלוקת הארץ לשבטים השונים?

את התשובה יש לשלוח במייל לכתובת:
talmudisraeli@medison.co.il

בין הפותרים נכונה תיערך הגרלה שבועית* והזוכה בה יזכה בטאבלט איכותי או בסט ספרים של התלמוד הישראלי (לפי בחירתכם).
הודעות ישלחו לזוכים במייל ושמותיהם יפורסמו בדף הפייסבוק של התלמוד הישראלי.
*בפיקוח רואה חשבון

דמויות השנה בחמ"ד

תקיעת השופר בכותל

אחד הרגעים הזכורים ממלחמת ששת הימים הוא תקיעת השופר של הרב שלמה גורן לאחר שחרור הכותל המערבי. הרב גורן סיפר שהשופר הקודם שלו נשרף בחזית בעזה כאשר הרכב שנסע בו נפגע מפגז. ביום שידע שצה"ל מתכוון לכבוש את העיר העתיקה, מיהר הרב לפנות בוקר לבית חותנו, הרב הנזיר, והודיע לו שהוא צריך את השופר של בית הכנסת כי הולכים לשחרר את הכותל. הרב הנזיר התחיל לבכות מרוב התרגשות ונתן לו את השופר. הרב גורן לקח אותו ומיהר בחזרה להצטרף לצנחנים, יחד איתם היה שותף לשחרור הר הבית והכותל, כשהוא תוקע בשופר לאורך הדרך.

דבר תורה לשולחן שבת

המדבר הוא המקום שבו מתגבש העם היהודי לאחר צאתו ממצרים, ובדרכו אל ארץ ישראל. במדבר הזה יקבל עם ישראל את התורה, ובמדבר הזה יעברו עליו מאורעות רבים שיעצבו את דמותו וזהותו של העם. זה המדבר עליו מדבר הפסוק הפותח את הספר והפרשה: **"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר סִינַי"**. על המדבר הזה אומר המדרש רבה: **"בשלושה דברים ניתנה התורה - באש, במים ובמדבר"**. שאלו על כך חז"ל: **מדוע דווקא הדברים הללו - אש, מים ומדבר - נבחרו לסמל את מתן תורה?** ותשובתם היא שכל אחד מהדברים הללו מסמל תכונה אחרת הנדרשת ללימוד וקיום התורה: **האש** - מסמלת את ההתלהבות ומסירות הנפש. **המים** - הזורמים תמיד למטה מסמלים את הענווה, יישוב הדעת וצלילות המחשבה. **והמדבר** - מסמל את הצניעות וההסתפקות במועט. אלו הערכים והמידות שהם התנאי והיסוד לנתינת התורה ולקבלתה.

שאלון אחריקאי

- מי היה גבוה כל כך שזכה לכינוי "אבא אריכא"?**
א. דוד המלך ☐ ב. רבי חייא ☐ ג. רב ☐ ד. שמואל ☐
- מאיזו בהמה או חיה צריך לתת לכהן מתנות כהונה?**
א. אייל ☐ ב. צבי ☐ ג. יחמור ☐ ד. שור ☐
- אילו מתנות כהונה צריך לתת לכהן מהבהמה ששוחטים?**
א. זרוע, לחיים וקיבה ☐ ב. שוק וירך ☐ ג. רגל ימין ☐ ד. האליה (הזנב) ☐
- על איזה אירוע תיקנו חכמים את ברכת הטוב והמיטיב?**
א. ניצחונו של בר כוכבא ☐ ב. קבורת הרוגי ביתר ☐ ג. חלוקת הארץ לשבטים ☐ ד. ברית בין הבתרים. ☐
- כמה שנים היו בני ישראל במצרים?**
א. 400 ☐ ב. 410 ☐ ג. 80 ☐ ד. 210 ☐

תעודת זהות - תלמוד ישראלי

"תלמוד ישראלי" הינו פרויקט חינוכי וקהילתי, הבא להנגיש את התלמוד לעולמם של ילדים, נוער ומבוגרים.

הפרויקט כולל: שבועה כרכים על פי סדר הדף היומי, עלונים שבועיים המופצים בכ-20 אלף עותקים, עלונים ייחודיים לחגים המופצים בכ-200 אלף עותקים, דף פייסבוק פעיל ובו יותר מ-20,000 חברים ו-60 סרטונים הממחיזים סוגיות יסוד תלמודיות בערוץ youtube. כל אלו הם בסיס למגוון רחב ועשיר של לימוד ופעילויות חינוכיות, חברתיות וקהילתיות בבית, בבית הספר ובקהילה ברחבי ישראל ובעולם, גם בשפה האנגלית והגרמנית.

תלמוד ישראלי. מחברים דורות - מפגישים עולמות

